

GAUTENGSE DEPARTEMENT VAN ONDERWYS
PROVINSIALE EKSAMEN
NOVEMBER 2017
GRAAD 10

EKONOMIE
VRAESTEL 2

TYD: 2 ure

PUNTE: 150

14 bladsye

**GAUTENGSE DEPARTEMENT VAN ONDERWYS
PROVINSIALE EKSAMEN**

**EKONOMIE
(Vraestel 2)**

TYD: 2 ure

PUNTE: 150

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Beantwoord VIER vrae soos volg in die ANTWOORDBOEK.
AFDELING A: VERPLIGTEND
AFDELING B: Beantwoord enige TWEE van die DRIE vrae.
AFDELING C: Beantwoord enige EEN van die TWEE vrae.
2. Beantwoord slegs die vereiste aantal vrae. Addisionele antwoorde sal NIE nagesien word NIE.
3. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik word.
4. Skryf die vraagnommer bo-aan elke antwoord neer.
5. Lees die vrae aandagtig deur.
6. Begin ELKE vraag op 'n NUWE bladsy.
7. Laat 2 – 3 reëls tussen onderafdelings van vrae oop.
8. Beantwoord die vrae in volsinne en maak seker dat die formaat, inhoud en konteks van jou antwoorde aan die kognitiewe vereistes van die vrae voldoen.
9. Gebruik slegs blou ink.
10. Nieprogrammeerbare sakrekenaars mag gebruik word.
11. Skryf netjies en leesbaar.

**AFDELING A
(VERPLIGTEND)**

VRAAG 1 MEERVOUDIGEKEUSE-VRAE 30 PUNTE – 20 MINUTE

- 1.1 Verskeie keuses word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die korrekte antwoord en skryf slegs die LETTER (A – D) langs die vraagnommer (1.1.1 – 1.1.8) in die ANTWOORDBOEK neer, byvoorbeeld 1.1.9 D.
- 1.1.1 Wat word die bevrediging van die verbruiker se behoeftes genoem vir elke ekstra produk wat hy gebruik?
- A Totale nut
  - B Eienaarsnut
  - C Prysnuut
  - D Marginale nut
- 1.1.2 Alle punte binne die produksie moontlikheidskurwe dui op ...
- A skaarsheid.
  - B keuse.
  - C ondoeltreffendheid.
  - D geleentheidskoste.
- 1.1.3 Markmislukkings kan gedefinieer word as 'n situasie waar ...
- A die regering nie daarin slaag om ekonomiese groei te bestuur nie.
  - B die mark nie die beste hulpbronnalokasie verkry nie.
  - C subsidies nie aan produsente voorsien word nie.
  - D verbruikers meer keuses het op beskikbare produkte.
- 1.1.4 Watter instansie is die gesaghebbende liggaam wat vaardigheidsontwikkeling in 'n spesifieke ekonomiese sektor reguleer word?
- A SETA
  - B ASVA
  - C SAOG
  - D WAV

1.1.5 Hierdie Wet verseker dat daar 'n gesonde werksverhouding tussen 'n werkgewer en 'n werknemer in die werksplek is.

- A Wet op Basiese Diensvoorwaardes
- B Wet op Gelyke Indiensneming
- C Wet op Vaardigheidsontwikkeling
- D Wet op Arbeidsverhoudinge

1.1.6 Die strome van onderwys in Suid-Afrika is soos volg, behalwe vir ...

- A Volwasse Onderwys en Opleiding.
- B Algemene Onderwys en Opleiding.
- C Hoër Onderwys en Opleiding.
- D Verdere Onderwys en Opleiding.

1.1.7 'n Volmaakte mark kan beskryf word as 'n groep produsente wat ...

- A gedifferensieerde produkte verkoop.
- B hulle produk teen verskillende pryse verkoop.
- C min of geen toetredingsversperrings het nie.
- D onvolledige inligting oor kopers het.

1.1.8 Die arbeidsopnamekoers word omskryf as ...

- A die aantal werklose mense uitgedruk as 'n persentasie van die arbeidsmag.
- B die persentasie van die bevolking van werkende ouderdom wat werk het.
- C die aantal mense in die land se totale arbeidsmag.
- D die aantal ekonomies aktiewe mense in die arbeidsmark.

(8x2) (16)

1.2 PASITEMS

Kies 'n beskrywing uit KOLOM B wat by 'n begrip in KOLOM A pas. Skryf die LETTER (A – I) langs die vraagnommer (1.2.1 – 1.2.8) in die ANTWOORDBOEK neer, byvoorbeeld 1.2.9 K.

KOLOM A	KOLOM B
1.2.1 Vraagkurwe	A Die hoeveelheid van 'n produk of diens wat verbruikers bereid en bevoeg is om binne 'n gegewe tydperk te koop.
1.2.2 Indifferensiekurwe	
1.2.3 Belasting op toegevoegde waarde	B Bring partye bymekaar en oorreed hulle om oor 'n sekere aksie saam te stem.
1.2.4 Vraag	C Dui die verhouding tussen die produkprys en -hoeveelheid gevra aan.
1.2.5 Onder-indiensneming	D Mense met hoë vaardigheidsvlakke, wat in poste met lae lone, aangestel is.
1.2.6 Versoening	
1.2.7 Swart Ekonomiese Bemagtiging	E 'n Program wat deur die Suid-Afrikaanse owerheid ingestel is om die ongelykhede van Apartheid te herstel deur ekonomiese geleenthede vir voorheen benadeelde groepe in Suid-Afrika, wat vroeër nie beskikbaar was nie, te voorsien.
1.2.8 Welsyn	F 'n Diagram wat die kombinasies van twee produkte aandui wat gelyke vlakke van bevrediging aan die verbruiker sal verskaf, indien alle hulpbronne doeltreffend gebruik is.
	G 'n Algemene binnelandse belasting wat feitlik op alle produkte betaal word.
	H Die regering ondersteun hierdie doelwitte om die lewenstandaard van van alle burgers tot op 'n sekere minimumvlak te verhoog.
	I Produkte wat saam met ander produkte gebruik word.

(8x1)

(8)

1.3 TERMINOLOGIE

Gee EEN woord vir elkeen van die volgende omskrywings. Skryf slegs die term langs die vraagnommer (1.3.1 – 1.3.6) neer.

- 1.3.1 'n Mark met 'n paar verskaffers wat soortgelyke of identiese produkte produseer.
- 1.3.2 Die kurwe wat alle moontlike produksiekombinasies illustreer in 'n gemeenskap met 'n beperkte hoeveelheid hulpbronne.
- 1.3.3 Die hoogste moontlike prys waarteen 'n produsent sy produkte kan verkoop.
- 1.3.4 'n Regeringstelsel wat werkers wat afgelê is beskerm.
- 1.3.5 Wanneer die totale arbeidsaanbod die totale arbeidsvraag oorskry.
- 1.3.7 Goedere of dienste wat deur die regering, vir die gebruik deur die gemeenskap, voorsien word.

(6x1) (6)

TOTAAL AFDELING A: [30]

AFDELING B

Beantwoord enige TWEE vrae uit hierdie afdeling in die ANTWOORDBOEK.

VRAAG 2 MIKRO-EKONOMIE

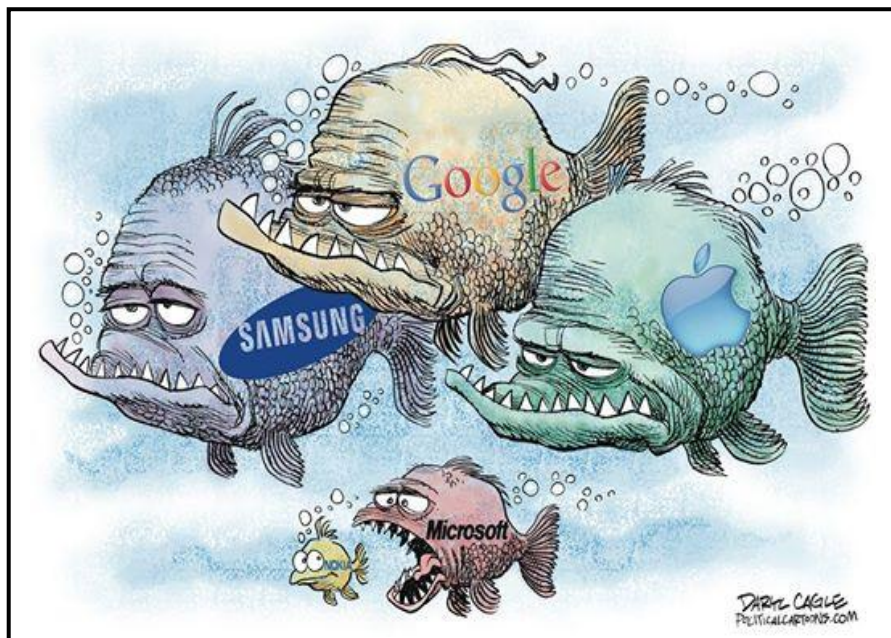
40 PUNTE – 30 MINUTE

2.1 Beantwoord die volgende vrae.

2.1.1 Noem enige TWEE eienskappe van die indifferensiekurwe. (2x1) (2)

2.1.2 Hoe kan verbruikers voordeel kry uit produksiesubsidies? (1x2) (2)

2.2 Bestudeer die onderstaande spotprent en beantwoord die vrae wat volg.

[Bron: www.google.co.za]

2.2.1 Wat is die boodskap van die spotprent hierbo? (1)

2.2.2 Watter tipe onvolmaakte mark word deur die spotprent uitgebeeld? (1)

2.2.3 Noem een ander tipe onvolmaakte mark, behalwe die een wat in die spotprent hierbo uitgebeeld word en gee 'n voorbeeld van hierdie mark. (2)

2.2.4 Watter gunstige toestand kan die markstruktuur hierbo geniet? (2)

2.2.5 Wat sou van die markstruktuur vereis word, om 'n volmaakte mark te wees? (4)

2.3 Bestudeer die onderstaande uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

Me Dube is in beheer van die Dube huishouding se inkomste-besteding. Sy moet besluit hoeveel op voedsel en klere spandeer mag word. Tydens 'n onderhoud het sy gesê die volgende kombinasies klere en kos sal vir die familie dieselfde hoeveelheid bevrediging gee.

INKOMSTE-BESTEDING DEUR ME DUBE

KLERE	KOS
15	10
10	14
5	20
4	30

- 2.3.1 Volgens die inligting uit bogenoemde tabel, hoeveel kospakkies sal die huishouding kan koop indien hulle 10 stelle klere koop? (1)
- 2.3.2 Hoeveel stelle klere sal die huishouding moet prysgee, indien hulle uitgawes van 5 na 10 kospakkies verhoog word? (1)
- 2.3.3 Wat word deur die punte onder die indifferensiekurwe aangedui? (2)
- 2.3.4 Hoe kan die indifferensiekurwe produsente se keuses in 'n gemengde ekonomie beïnvloed? (2)
- 2.3.5 Gebruik die inligting in die bostaande tabel en teken die indifferensiekurwe vir die Dube-huishouding se besteding. (4)
- 2.4 Onderskei tussen 'n verskuiwing van die vraagkurwe en 'n beweging op die vraagkurwe. (2x4) (8)
- 2.5 Minimumlone is 'n goeie voorbeeld van vloerpryse. Ontleed hoe minimumlone tot groter werkloosheid kan bydra. (8)

[40]

VRAAG 3 KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES

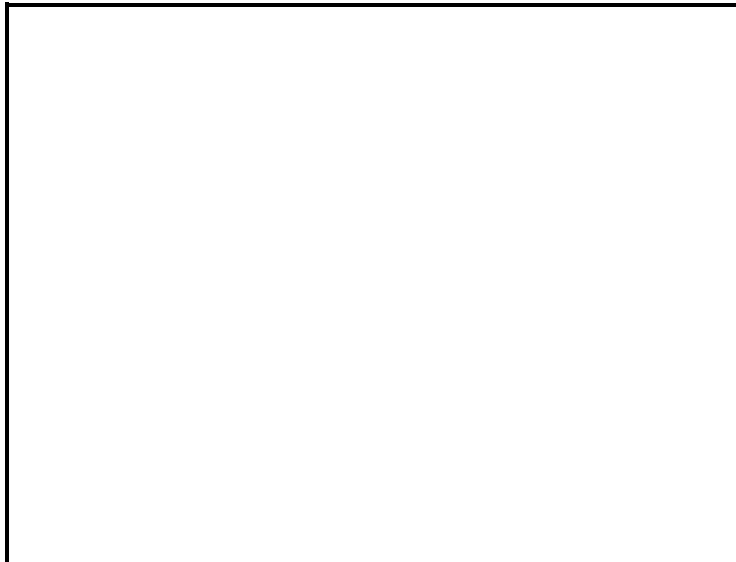
40 PUNTE – 30 MINUTE

3.1 Beantwoord die volgende vrae.

3.1.1 Noem enige TWEE doelwitte van die Wet op Arbeidsverhoudinge. (2x1) (2)

3.1.2 Hoe sal 'n oorskot arbeid, lone en salarisse vir arbeid as 'n produksiefaktor beïnvloed? (1x2) (2)

3.2 Bestudeer die volgende prentjies en beantwoord die vrae wat volg.

[Bron: www.google.co.za]

3.2.1 Behalwe COSATU, gee enige ander voorbeeld van 'n vakbond uit die bostaande prentjies. (1)

3.2.2 Wat is die doel van 'n vakbond? (1)

3.2.3 Gee 'n kort omskrywing van die term *vakbond*. (2)

3.2.4 Verduidelik die belangrikheid van die *Wet op Basiese Diensvoorwaardes* aan werkers. (2)

3.2.5 Beskryf kortliks enige werknemersregte in Suid-Afrika. (4)

3.3 Lees die onderstaande uittreksel en beantwoord die vrae wat volg.

Regering bekommerd oor die hoë werkloosheidskoers

24 Februarie 2015 om 09:25.

Die regering is bekommerd oor die feit dat uit 'n bevolking van ongeveer 50 miljoen mense in Suid-Afrika, net 13.1 miljoen mense in diens geneem is en net twee uit vyf persone, van werkende ouderdom, 'n werk het. Terselfdertyd is 15 miljoen mense afhanklik van een of ander vorm van welsynsvoordele.

Die regering moet 18 miljoen werksgleenthede skep om die gemiddelde opkomende markteiken van 56 persent te bereik.

[Bron: <http://www.opi.co.za/business/budget/govt-concerned-by-high-unemployment-1>]

- 3.3.1 Hoeveel mense is volgens die uittreksel, in diens geneem in Suid-Afrika gedurende Februarie 2015? (1)
- 3.3.2 Hoekom moet die regering bekommerd wees oor die hoë werkloosheidskoers in die land? (1)
- 3.3.3 Omskryf kortliks die konsep *werkloosheid*. (2)
- 3.3.4 Verskaf 'n rede hoekom Suid-Afrika se werkloosheidskoers so hoog is. (2)
- 3.3.5 Werkloosheid het 'n negatiewe invloed op individue. Bespreek enige TWEE sosiale kostes van werkloosheid. (4)
- 3.4 Verduidelik die doel en algemene funksies van werkplekforums. (4x2) (8)
- 3.5 Bespreek hoe meganisasie die vraag na arbeid kan beïnvloed. Maak gebruik van 'n goed benoemde grafiek om jou antwoord te ondersteun. (8)

[40]

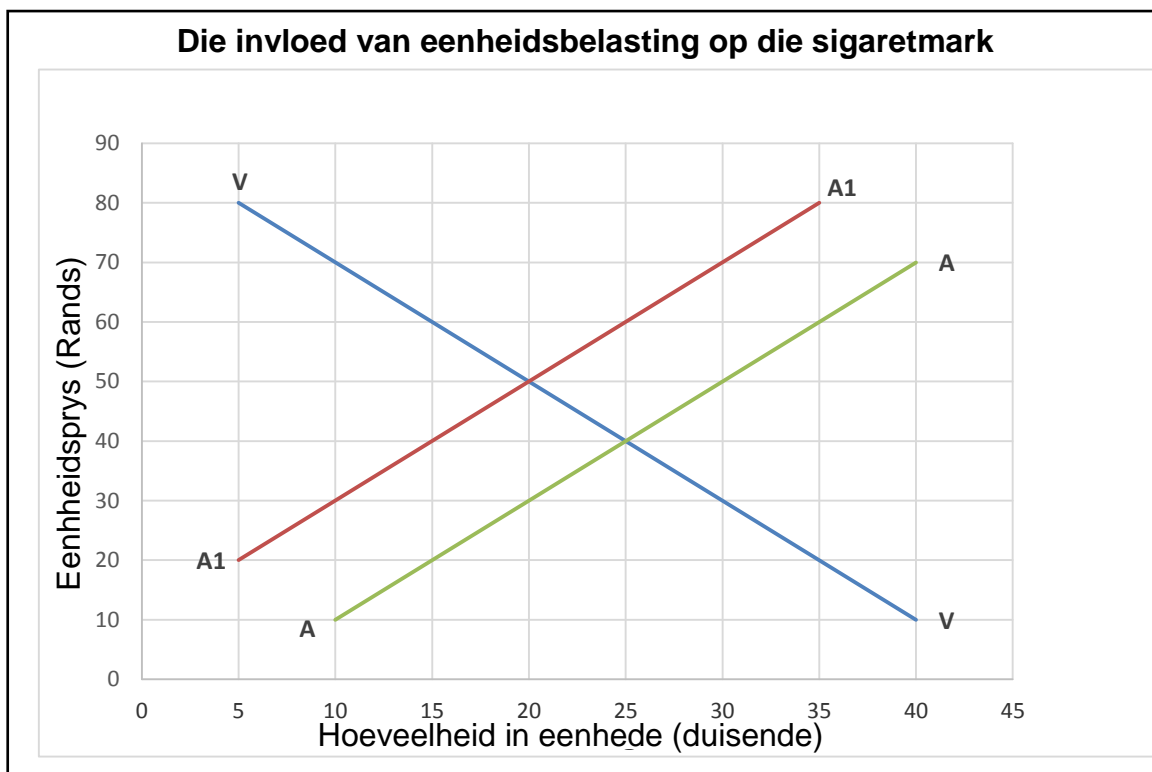
VRAAG 4 MIKRO-EKONOMIE EN KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES
40 PUNTE – 30 MINUTE

4.1 Beantwoord die volgende vrae.

4.1.1 Noem enige TWEE faktore wat aanbod beïnvloed. (2x1) (2)

4.1.2 Hoe dra Swart Ekonomiese Bemagtiging by tot die herstel van die voorheen benadeelde Suid-Afrikaners? (1x2) (2)

4.2 Bestudeer die onderstaande grafiek en beantwoord die vrae wat volg.

4.2.1 Bepaal die ewewigsprijs vir sigarette voor die instelling van eenheidsbelasting. (1)

4.2.2 Wat is die nuwe ewewigsprijs nadat die R10,00 belasting ingestel is? (1)

4.2.3 Verduidelik wat die invloed van eenheidsbelasting op die prys en die hoeveelheid vraag en aanbod van sigarette is. (2)

4.2.4. Verduidelik kortliks die term ewewigshoeveelheid. (2)

4.2.5 Gee 'n verduideliking waarom die regering altyd verseker dat daar 'n styging in sondebelasting is. (4)

4.3 Bestudeer die onderstaande inligting en beantwoord die vrae wat volg.

Tabel 6 dui skattings vir sekere aanwysers aan. Die hoogste geskatte sterftesyfer was in 2006. Die MIV/VIGS verwante sterftes het stelselmatig afgeneem vanaf 2006 van 325 241 tot 150 759 in 2016. Toegang tot anti-retrovirale behandeling het die historiese mortaliteitspatroon verander. Anti-retrovirale behandeling het die lewensverwachting van baie Suid-Afrikaners verhoog, wat andersins vroeër sou gesterf het, soos gesien in die afname van MIV/VIGS sterftes na 2005.

Tabel 6:

Geboorte- en sterftesyfers vir die tydperk 2009 – 2016

Jaar	Aantal geboortes	Aantal sterftes	Aantal VIGS verwante sterftes	Persentasie Vigs sterftes
2009	1 221 737	636 926	266 591	41.9
2010	1 216 150	628 915	256 625	40.8
2011	1 207 511	600 085	225 901	37.6
2012	1 210 987	562 184	185 558	33.0
2013	1 212 947	541 413	161 986	29.9
2014	1 213 213	537 579	155 063	28.8
2015	1 212 055	537 313	151 748	28.2
2016	1 198 861	539 714	150 759	27.9

[Bron: Statistiek Suid-Afrika-2016]

4.3.1 Volgens bogenoemde inligting, in watter jaar het die grootste aantal VIGS-verwante sterftes plaasgevind? (1)

4.3.2 Wat kan 'n moontlike rede vir die afname in VIGS-verwante sterftes wees? (1)

4.3.3 Verduidelik kortliks die term *Ekonomies Aktiewe Bevolking*. (2)

4.3.4 Hoe kan besighede 'n bydrae maak tot die vermindering in VIGS-verwante sterftes? (2)

4.3.5 Wat sal die invloed van hierdie afname in sterftes op produksie in arbeidsintensiewe ondernemings wees? (4)

4.4 Onderskei tussen *seisoenale* en *strukturele werkloosheid*. (2x4) (8)

4.5 Onderskei tussen *produktiewe* en *geallokeerde ondoeltreffendhede*. (8)

[40]

TOTAAL AFDELING B: 80

AFDELING C

Beantwoord enige EEN van die twee vrae uit hierdie afdeling in hierdie afdeling in die ANTWOORDBOEK.

Jou antwoord sal soos volg geassesseer word:

STRUKTUUR VAN DIE OPSTEL	PUNTE TOEKENNING
<p>Inleiding</p> <p>Die inleiding is 'n laerorde antwoord.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'n Goeie beginpunt is om die hoofkonsep wat verband hou met die vraag te bepaal • Moenie enige deel van die vraag in die inleiding insluit nie • Moenie enige deel van die inleiding in die inhoud herhaal nie • Vermy dit om in die inleiding te sê wat jy gaan bespreek 	Maks. 2
<p>Inhoud</p> <p>Hoofdeel: Bespreek volledig / In-diepte bespreking / Ondersoek / Bespreek krities / Analiseer / Vergelyk / Evalueer / Onderskei / Verduidelik</p> <p>Addisionele deel: Gee jou eie mening / Bespreek krities / Evalueer / Evalueer krities / Teken 'n grafiek en verduidelik / Gebruik die gegewe grafiek en verduidelik / Voltooi die gegewe grafiek / Bereken / Lei af / Vergelyk / Verduidelik / Onderskei / Interpreteer / Debatteer kortliks / Hoe? / Stel voor</p>	Maks. 26 Maks. 10
<p>Gevolgtrekking</p> <p>Enige hoër orde gevolgtrekking behoort die volgende te bevat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'n Kort opsomming van wat bespreek is, sonder om enige genoemde feite te herhaal. • Enige opinie of waardeskatting omtrent die bespreekte feite. • Addisionele ondersteunende inligting om die bespreking / analise te versterk • 'n Weersprekende standpunt met motivering, indien vereis. • Aanbevelings. 	Maks. 2
TOTAAL	40

VRAAG 5 MIKRO-EKONOMIE**40 PUNTE – 35 MINUTE**

“Sommige markte het baie spesifieke eienskappe”.

Eskom het die posisie van 'n “GROOT MONOPOLIE” vir 'n lang tydperk beklee. Klein besighede sê dit is baie moeilik om, met die hoë elektrisiteitspryse, wins te toon.

- Bespreek die eienskappe / voorwaardes vir 'n monopolie in detail. (26)
  - Waarom is markte so belangrik in 'n land? (10)
- [40]**

VRAAG 6 KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES**40 PUNTE – 35 MINUTE**

Suid-Afrika se transformasie na 'n demokrasie gedurende 1994 het tot ernstige pogings gelei ten opsigte van die totale verandering in die lewens van gewone Suid-Afrikaners.

- Bespreek die owerheid se pogings om regstelling aan te spreek sedert 1994. (26)
  - Omskryf die opleidingsprogramme wat deur die regering ingestel is om mense se lewens te verander. (10)
- [40]**

TOTAAL AFDELING C: 40**TOTAAL: 150**